

8. Ікона запорозька: Зображення Покрова Богородиці з Святим Миколаєм, Архистратигом Михайлом на небі та козаками на землі. Копія храмової ікони 1836 р. (Іж-10). Розмір: 50 x 34 см. Матеріал і техніка: дерево, олія.

Oleg Gava

On Zaporozian icons in funds the Odesa Museum of History Local Lore

In the article the list of Zaporozhian icons from churches of Chortomlyk and New Siches is given, which are now kept in funds and displaying in the Odesa Museum of History Local Lore.

Key words: icons, Odesa Museum of History Local Lore

Олег Гава

Запорожские иконы в фондах Одесского государственного историко-краеведческого музея

В статье предложен список запорожских икон из церквей Чортотмыкской и Новой Сечей, а теперь сохраняются в фондах и экспозиции Одесского государственного историко-краеведческого музея.

Ключевые слова: иконы, Одесский историко-краеведческий музей.

Рецензент: В.М. Полторак, к.і.н., доцент (Одеський національний університет імені І.І.Мечникова)

УДК 94(477.7)«2012»

Олена Бачинська, Тарас Чухліб

МІЖНАРОДНІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ

«ПІВДЕННА УКРАЇНА: КОЗАЦЬКА ТА ПІСЛЯКОЗАЦЬКА ДОБА»

26-27 травня 2012 р. в Одеському національному університеті імені І.І.Мечникова проходили Міжнародні наукові читання «Південна Україна: козацька та післякозацька доба». Читання відбувалися з нагоди 15-річчя Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАН України і присвячені пам'яті відомого українського історика А.Д.Бачинського (1933-1995).

Організаторами стали – історичний факультет Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова, Інститут історії України НАН України, кафедра історії України, Відділ історії козацтва на півдні України Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАН України, Чорноморське Гайдамацьке З'єднання, Громадська ініціатива «Оновлення країни».

Учасники – провідні фахівці вітчизняної та зарубіжної історичної науки з різних регіонів України: Києва, Дніпропетровська, Запоріжжя, Одеси, Чернігова та різних країн: Польща, Росія, Молдова.

Відкрились читання привітаннями учасникам конференції від ректора ОНУ д.п.н. І.М.Коваль та директора Інституту історії України НАН України д.і.н. В.А.Смолій. На пленарному засіданні пролунало декілька доповідей. В доповіді «40 років на службі Клію: Анатолій Бачинський як видатний вчений, дослідник історії козацтва на півдні України» д.і.н. Чухліб Т.В. (Інститут історії України) відзначив,

що з 450 наукових і науково-популярних праць одеського четверта частина належить історії козацтва. Зокрема, «однією з головних ідей його дисертаційної праці стало вивчення місця і ролі козацтва у колонізаційних процесах на півдні України протягом XVIII – першої половини XIX ст.³⁷² Промовистою виглядає та обставина, що першою та останньою прижиттєвою публікаціями вченого стали статті з історії українського козацтва. У 1994 та 1995 рр. вийшли його книги про Задунайську Січ та козацтво на півдні України³⁷³, які підсумували майже 40-річне служіння Анатолія Бачинського вибагливій Клію – музи усіх талановитих істориків світу».

Значна кількість напрямів з історії козацтва, що розпочав Анатолій Діомидович – історія задунайського козацтва, козацьких формувань після 1775 р., козацтва на Одещині, продовжили його учні.

Д.і.н. Х. М. Хмарський (ОНУ) в доповіді «Анатолій Бачинський у кафедральному колі: до просопографічного портрету університетських істориків-україністів» звернувся до іншого аспекту діяльності А.Д.Бачинського. Розпочавши свою доповідь зі студентських років історика, він показав його зростання, формування наукових інтересів під впливом талановитих викладачів історичного факультету – С.М.Ковбасюка, П.О.Каришковського. Проаналізував можливості наукової роботи А.Д.Бачинського в складних умовах кінця 60-70-х рр. XX ст., викладацької роботи серед колег і друзів.

Аналіз діяльності Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАНУ пролунав у доповіді д.і.н. Бачинської О.А. (ОНУ). Було відзначено основні напрями роботи співробітників Інституту за 15 років. Основним з них стало видання науково-популярних і наукових праць з історії козацтва, організація різного рівня конференцій, семінарів, лекцій. Не менш важливим аспектом діяльності співробітників стала ініціатива й участь у підготовці увічненні пам'яті окремих персоналій та козацької історії в цілому, що призвело до встановлення пам'ятників, пам'ятних дошок та заповідних комплексів в Україні. За 15 років в Україні з'явилися філії Науково-дослідного інституту козацтва в різних містах України – Запоріжжя, Чернігів, Нікополь, Одеса. В них досліджуються регіональні особливості історії козацтва, виходять друком періодичні видання – «Козацька спадщина», «Запорозька старовина», «Чорноморська минувшина». Стало можливим значно розширити тематику досліджень історії козацтва, розкрити раніше «небажані» теми, переосмислити вже досліджені, визначені напрями для подальших досліджень.

³⁷² Бачинський А. Народная колонизация Придунайских степей в XVIII – начале XIX в.: Автореф. дис. канд. ист. наук. № 571. История СССР /Одес. гос. ун-т им. И. И. Мечникова. – Одесса, 1969. – 27 с.

³⁷³ Бачинський А. Січ Задунайська 1775 – 1828: Історико-документальний нарис. – Одеса, 1994. – 123 с.; Бачинський А., Бачинська О. Козацтво на півдні України, 1775–1869 рр. – Одеса, 1995. – 55 с.

Основні питання, які були розглянуті дослідниками в рамках Читань, пов'язані з актуальними проблемами розвитку Південної України, й зокрема Одеси в XVI – XX ст., питаннями ролі та значення козацтва в історії України та Європи. В рамках цих напрямів працювало шість секцій. Секції відображали основні аспекти роботи співробітників Інституту та його філій, а також напрями досліджень проф. А.Д.Бачинського. З доповідями виступили к.і.н. Гирич І. «Одеса серед інших інтелектуальних центрів української суспільно-політичної думки кінця XIX – початку XX ст.» (Київ), д.і.н. Федорук Я. «Українська проблематика на Віленських переговорах між Річчю Посполитою і Росією восени 1656 р.» (Київ), д.і.н. Леп'явко С. Динаміка чисельності козацького війська в кінці XVI – початку XVII ст. (Чернігів), к.і.н. Нікульча І. «Нормативно-правове забезпечення окупаційної політики Румунії на українських землях між Дністром та Бугом у 1941-1944 рр.» (Кишинів), д.і.н. Гончарук Т. «Місце Одеси в історії чумацького промислу XVI – XIX ст.» (Одеса), д.і.н. Михайлуца М. «Влада, населення і армія в умовах радянської Південної Бессарабії після визволення її Червоною армією (1944-1945)» (Одеса), к.і.н. Музичко О. «Лекційні курси у системі Вищої історичної освіти на півдні України у другій половині XIX – першій половині XX ст.» (Одеса), к.і.н. Петрова Н. «Проблема формування етнічного складу населення Буджака у науковій спадщині А.Д.Бачинського» (Одеса).

Під час обговорення були залучені нові джерела для вирішення питань історії козацтва: документи Османської імперії та картографічні матеріали XVIII ст., документальні матеріали з архіву Російської Федерації. В рамках Читань відбувались презентації – нових видань з історії козацтва провідних українських вчених Т.Чухліба « Гетьмани України-Руси» (Донецьк, 2012); Я.Федорука «Віленський договір 1656 р.: східноєвропейська криза і Україна в середині XVII ст.» (Київ, 2011); збірника наукових праць «Чорноморська минувшина» (Вип.6.-Одеса,2011); монографії О.Дорошеко «Рід Скаржинських в історії Південної України (середина XVIII – початок XX ст.)» (Миколаїв, 2011), наукових нарисів «Євген Чикаленко в процесі українського націотворення» (Одеса,2012).

27 травня 2012 р. учасники Читань відвідали музей та фортецю в м. Бендери та с. Варниця (Республіка Молдова) – пам'ятні місця, пов'язані із гетьманом І.Мазепою, шведським королем Карлом XII та історичними подіями 1709 р. (Див. С. 173)

Підсумовуючи роботу Міжнародних читань були сформульовані та прийняті рішення: 1. Видати збірку матеріалів за результатами Читань; 2. Рекомендувати сформувати іменний фонд А.Д.Бачинського в Науковій бібліотеці ОНУ імені І.І.Мечникова до 80-річчя з дня народження історика у 2013 р.;

3. Рекомендувати Чорноморському Гайдамацькому з'єднанню звернутися до консульства Республіки Молдова з пропозицією встановити пам'ятник гетьману І.Мазепі в м. Бендери, де знаходились військові табори І.Мазепи та шведського короля Карла XII у 1709 р.

Bachyns'ka Olena, Chuhlib Taras

International scientific reading "South Ukraine: cossacks and postcossacks time"

Международные научные чтения «Южная Украина: казацкое и послеказацкое время»

УДК 94(477.7)«2012»

**ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО: МИНУЛЕ, СЬОГОДЕННЯ ТА МАЙБУТНЄ»**

19-20 жовтня 2012 р. в Миколаєві пройшла Всеукраїнська науково-практична конференція «Українське козацтво: минуле, сьогодення та майбутнє» до 520-річчя Українського козацтва. Організаторами виступила Миколаївська Академія культурної спадщини Українського козацтва. Активну участь у підготовці конференції взяв її голова д.ек.н., професор В.В'юн. Підтримав та привітав учасників конференції міський голова м. Миколаєва В.Чайка.

На конференції зібрались представники козацьких товариств зі всієї України, які виголосили понад 30 доповідей. Головною темою конференції було обговорення майбутнього розвитку Українського козацтва. Доктор історичних наук, старший науковий співробітник Національної академії наук України Тарас Чухліб різко висловився на адресу «бутафорного козацтва». Він вважає, що майбутнє козаків неможливе без військової підготовки – саме козаки можуть стати в Україні аналогом національної гвардії у Франції та США або загонів цивільної оборони у Швейцарії. Науковець зазначив, що коли прийде час боронити українську незалежність, ані «медальки», ані погони та еполети не стануть в нагоді сучасному козакові. Натомість в разі надзвичайних ситуацій, громадянських безпорядків сильні загони козацької самооборони можуть стати на сторожу миру та спокою українського народу.

Відзвітував перед загалом отаман одеських гайдамаків С.Гуцалюк. Активна діяльність одеситів в сфері захисту довкілля, відродження національних традицій, науково-дослідній роботі відзначена була декількома нагородами, які отримав одеський отаман, зокрема «Золотий степовий Орел». (див. с. 160)

На сцені перед учасниками та гостями Всеукраїнської конференції виступив відомий кобзар О.Губський. Його звичаєві козацькі пісні зворушили загал і дозволили козакам відчувати зв'язок із старовиною.

З науковою доповіддю про українсько-турецькі союзи, зокрема про бойові дії українських козаків на боці Османської імперії в Кримській війні 1853-1856 р. виступив – к.і.н. В.Полторак. Науковець стверджує, що у держави не може бути вічних друзів – можуть бути лише вічні інтереси.

Всеукраїнський науково-практичний форум завершився концертною програмою та екскурсіями по Миколаєвщині. Саме під Очаковом 1492 р.